

DOI: 10.33270/05267202.4

УДК 343.13

ТАРАН Олена*

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

03035, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4752-9924>;

СВИРИДЕНКО Станіслав

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінальної юстиції Національної
академії внутрішніх справ

03035, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9152-973X>

Правова визначеність як вимога до підстав закриття кримінального провадження, проблеми класифікації та диференціації наслідків

Анотація. У статті досліджено принцип правової визначеності як складової верховенства права в контексті нормативного регулювання підстав закриття кримінального провадження, передбачених ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України. Здійснено аналіз доктринального поділу таких підстав на реабілітуючі та нереабілітуючі, який застосовує судова практика та правова доктрина, проте він не отримав чіткого нормативного закріплення в кримінальному процесуальному законодавстві. Обґрунтовано, що брак законодавчо визначеної класифікації за наявності суттєво відмінних правових наслідків для особи, щодо якої провадження закривають, породжує стан правової невизначеності й ускладнює реалізацію процесуальних прав, зокрема права на реабілітацію, відшкодування шкоди та захист репутації. Висвітлено вимоги принципу правової визначеності в складі верховенства права, серед яких чіткість, передбачуваність, недвозначність і пропорційність у застосуванні до підстав закриття провадження. Увагу зосереджено на питанні диференціації юридичних наслідків закриття за різними підставами, зокрема залежно від можливості відшкодування шкоди, обмеження щодо доступу до публічної служби та репутаційних наслідків. Крізь призму практики Європейського суду з прав людини у справах *Allen v. the United Kingdom*, *Sekanina v. Austria*, *Minelli v. Switzerland* визначено вимоги до національного правопорядку щодо забезпечення особі ефективного захисту її процесуальних прав після завершення кримінального переслідування з огляду на позапроцесуальну складову презумпції невинуватості, гарантованої п. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Сформульовано висновки щодо необхідності вдосконалення нормативного регулювання підстав закриття кримінального провадження в напрямі чіткої диференціації їх правових наслідків, забезпечення співмірності таких наслідків характеру підстави закриття, а також гарантування особі ефективних процесуальних засобів захисту, що відповідатиме вимогам принципу правової визначеності як елементу верховенства права.

Ключові слова: правова визначеність; верховенство права; закриття кримінального провадження; реабілітуючі та нереабілітуючі підстави; презумпція невинуватості; реабілітація; практика ЄСПЛ.

Історія статті:

Отримано: 10.03.2026

Прийнято: 28.04.2026

Опубліковано: 29.05.2026

Рекомендоване посилання:

Таран О., Свириденко С. Правова визначеність як вимога до підстав закриття кримінального провадження, проблеми класифікації та диференціації наслідків. *Наука і правоохорона*. 2026. Вип. 2 (72). С. 38–45. DOI: 10.33270/05267202.4

*Відповідальний автор

© Таран О., Свириденко С., 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Вступ

Принцип правової визначеності як складова верховенства права має особливе значення в кримінальному процесі, де процесуальні рішення здебільшого впливають на реалізацію конституційних прав осіб. Стаття 8 КПК України верховенство права закріплює як засада кримінального провадження, а в його змісті, про що неодноразово зауважував Конституційний Суд України, є вимоги чіткості, передбачуваності, недвозначності та пропорційності правового регулювання (Panchenko, 2023). Надзвичайно чутливим до цих вимог є інститут закриття кримінального провадження, оскільки саме на цій стадії визначають правові можливості для особи, щодо якої здійснювали провадження, зокрема в частині реабілітації, відновлення репутації та отримання відшкодування завданої шкоди.

Стаття 284 КПК України передбачає вичерпний перелік підстав закриття кримінального провадження, які за своєю правовою природою є різнорідними й утворюють відмінні юридичні наслідки для особи. Ця різнорідність зумовила появу в науці кримінального процесу та правозастосовній практиці поділу зазначених підстав на реабілітуючі та нереабілітуючі (Torbas, Stoianov, & Zavtur, 2022). Водночас такий поділ, попри його застосування судами та правоохоронними органами, не отримав чіткого нормативного закріплення в законодавстві, що становить предмет наукової дискусії та викликає практичні складнощі в правозастосуванні.

Конституційний Суд України в Рішенні від 8 червня 2022 року № 3-р(II)/2022 у справі за конституційною скаргою Кротюка О. В.¹ констатував, що підстави для закриття кримінального провадження, з огляду на спричинені ними юридичні наслідки, прийнято класифікувати як реабілітаційні та нереабілітаційні, проте в національному юридичному регулюванні такої чіткої класифікації немає. Це формулювання має принципове значення, адже орган конституційної юрисдикції зафіксував наявність відповідного поділу як доктринальної та правозастосовної реальності, водночас виокремивши законодавчу прогалину (Torbas, & Zavtur, 2023). Така ситуація не може не впливати на стан забезпечення правової визначеності в кримінальному процесі.

Проблематику підстав закриття кримінального провадження, презумпції невинуватості, реабілітації особи та правової визначеності як засади кримінального процесу досліджували

І. Басиста (2023), Р. Благута (2024), О. Дроздов (2024), В. А. Завтур (2022), Т. О. Лоскутов (2023), В. І. Моренко (2025), А. В. Мурзановська (2022), Н. В. Панченко (2023), М. А. Погорецький (2021; 2025), Ю. Ремінська (2023), М. М. Стоянов (2022), О. О. Торбас (2022), М. Г. Тома (2025), А. Хитра (2024) та ін.

Актуальність вивчення підстав закриття кримінального провадження зумовлена тим, що наявна доктринальна класифікація не отримала нормативного оформлення, а пов'язані з нею правові наслідки для особи продовжують застосовувати без належної законодавчої диференціації, що посилює стан правової невизначеності, викликає скарги до Конституційного Суду² і свідчить про проблеми належного забезпечення процесуальних прав особи, щодо якої закривають кримінальне провадження.

Отже, метою статті є аналіз вимог принципу правової визначеності як складової верховенства права в контексті нормативного регулювання підстав закриття кримінального провадження, виявлення проблем класифікації цих підстав і диференціації пов'язаних з ними правових наслідків для особи, щодо якої провадження закривають з огляду на правові позиції Конституційного Суду України та практику Європейського суду з прав людини.

Матеріали та методи

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, що дає змогу висвітлити природу принципу правової визначеності в контексті його застосування щодо інституту закриття кримінального провадження.

Діалектичний підхід використано для дослідження принципу правової визначеності в його суперечливій єдності зі стабільністю правового регулювання та необхідністю його розвитку відповідно до трансформації та зміни суспільних відносин. Системно-структурний метод застосовано для з'ясування місця принципу правової визначеності в системі засад кримінального провадження, його співвідношення з презумпцією невинуватості, правом на захист, доступом до правосуддя та іншими принципами, що становлять зміст верховенства права в кримінальному процесі. Формально-юридичний метод використано для аналізу нормативного змісту ст. 284 КПК

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Кротюка Олександра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (справа щодо презумпції невинуватості) від 8 черв. 2022 р. № 3-р(II)/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-22>

² Конституційні скарги, що надійшли до Конституційного Суду України, та їх опрацювання станом на 30 квітня 2026 року (Трофимова Надія Анатоліївна 18/34 21.01.2026 щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини четвертої статті 26, пункту 7 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України). URL: <https://ccu.gov.ua/novyna/konstytucijni-skargy-shcho-nadiyshly-do-konstytucijnogo-sudu-ukrayiny-ta-yih-opracuvannya-80>

України¹, ст. 2 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду»², інших законодавчих актів, що визначають правові наслідки закриття кримінального провадження. Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення національних підходів до регулювання підстав закриття кримінального провадження з міжнародними стандартами, зокрема такими, що випливають з практики Європейського суду з прав людини у справах *Allen v. the United Kingdom*³ (2013), *Sekanina v. Austria* (1993)⁴ та *Minelli v. Switzerland* (1983)⁵. Історико-правовий метод дав змогу відстежити еволюцію наукових поглядів на класифікацію підстав закриття кримінального провадження і трансформацію доктринальних підходів до розуміння правової визначеності в кримінальному процесі.

Результати й обговорення

Принцип правової визначеності в системі верховенства права, який висвітлено в практиці Конституційного Суду України, охоплює взаємопов'язані вимоги, серед яких чіткість і зрозумілість нормативних приписів, передбачуваність правових наслідків, недвозначність регулювання та пропорційність обмежень прав особи. Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що з конституційного принципу верховенства права випливає вимога юридичної визначеності, яка передбачає для учасників суспільних відносин можливість передбачати наслідки своїх дій та мати легітимні очікування. У спеціальній літературі зауважено, що правова визначеність у межах кримінальної юстиції є дихотомічною категорією, яка об'єднує вимоги кримінально-правового та кримінального процесуального змісту, що є одночасно і властивістю норми права, і

принципом права, і вимогою до судового рішення (Panchenko, 2023).

У контексті кримінального провадження вимоги правової визначеності набувають особливого значення, оскільки процесуальне рішення про закриття провадження визначає статус особи та створює комплекс правових наслідків (від можливості відшкодування завданої шкоди до доступу для деяких категорій осіб до публічної служби). Тож об'єктивно є потреба, щоб закон чітко окреслив правову природу кожної підстави закриття провадження та визначив пов'язані з нею наслідки.

Стаття 284 КПК України⁶ передбачає підстави закриття кримінального провадження на стадії досудового розслідування та підстави, за яких провадження закриває суд. Ці підстави різняться за правовою природою: одні вказують на невинуватість особи (відсутність події кримінального правопорушення, відсутність складу правопорушення, недоведеність винуватості), інші, пов'язані з обставинами, що не стосуються встановлення винуватості (закінчення строків давності, смерть підозрюваного, відмова потерпілого від обвинувачення в провадженні у формі приватного обвинувачення тощо). У доктрині та правозастосовній практиці перші називають реабілітуючими, другі – нереабілітуючими (Torbas, Stoianov, & Zavtur, 2022; Kaplina, & Fomin, 2020).

Водночас ст. 284 КПК України⁷ й інші норми кримінального процесуального законодавства не містять чіткого визначення цих категорій, не встановлюють критеріїв такого поділу і не окреслюють його правових наслідків. Конституційний Суд України в Рішенні від 8 червня 2022 року № 3-р(II)/2022 у справі щодо презумпції невинуватості констатував: «У національному юридичному регулюванні немає такої чіткої класифікації»⁸. Тут Суд не лише засвідчив наявність поділу як доктринальної та правозастосовної реальності, а й зафіксував законодавчу прогалину, тобто розрив між правозастосуванням і нормативним регулюванням (Torbas, & Zavtur, 2023). Цей розрив є виявом порушення принципу правової визначеності.

У правозастосуванні поділ підстав на реабілітуючі та нереабілітуючі реалізують опосередковано, через положення інших

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88.

² Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 1 груд. 1994 р. № 266/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 1. Ст. 1.

³ *Allen v. the United Kingdom* : judgment of the European Court of Human Rights of 12 July 2013, application No. 25424/09 [GC]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122859>

⁴ *Sekanina v. Austria* : judgment of the European Court of Human Rights of 25 August 1993, application No. 13126/87. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57842>

⁵ *Minelli v. Switzerland* : judgment of the European Court of Human Rights of 25 March 1983, application No. 8660/79. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57540>

⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88.

⁷ Там само.

⁸ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Кротока Олександра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (справа щодо презумпції невинуватості) від 8 черв. 2022 р. № 3-р(II)/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-22>

законодавчих актів, що визначають правові наслідки закриття провадження. Зокрема, ст. 2 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» встановлює вичерпний перелік підстав виникнення права на відшкодування шкоди, який охоплює три підстави закриття провадження (відсутність події, складу та недоведеність винуватості), тобто ті, які доктрина відносить до реабілітуючих. Аналогічна логіка простежується в нормах щодо обмежень доступу до публічної служби, передбачених Законом України «Про Національну поліцію» та іншими актами, які оперують категорією «нереабілітуючі підстави» без її нормативного визначення.

Відсутність нормативного оформлення класифікації за наявності її практичних правових наслідків, що в одних випадках є істотно обмежувальними для особи, породжує стан правової невизначеності. Особа, щодо якої провадження закривають, фактично перебуває в ситуації, коли її статус визначає не безпосередньо норма КПК України, а доктринальне тлумачення, опосередковане іншими галузевими актами. Така конструкція суперечить вимозі передбачуваності закону, що становить основу принципу правової визначеності (Panchenko, 2023). Тобто особа, читаючи текст ст. 284 КПК України, не може напевне передбачити правові наслідки закриття провадження стосовно неї за певною підставою, оскільки самі ці наслідки в Кодексі не визначено.

Крім вимоги передбачуваності, принцип правової визначеності містить вимогу пропорційності, яка в контексті закриття кримінального провадження передбачає співмірність правових наслідків характеру підстави закриття. Закриття за обставин, що не стосуються встановлення винуватості особи (наприклад, через відмову потерпілого від обвинувачення в приватному обвинуваченні), не має тягнути для особи такі самі правові наслідки, як закриття за іншими підставами, де питання вчинення особою діяння принаймні непрямо отримує підтвердження. Така недиференційованість фактично розмиває межу між юридично відмінними ситуаціями та порушує вимогу пропорційності (Loskutov, 2023).

Принцип правової визначеності також має зв'язок із презумпцією невинуватості, закріпленою в ст. 17 КПК України¹ і ст. 62 Конституції України². Конституційний Суд України в цьому Рішенні від

8 червня 2022 року сформулював розгорнуту позицію, відповідно до якої презумпція невинуватості є багатоаспектною, діє на всіх стадіях кримінального провадження та навіть після його завершення, поширюючись на всі сфери суспільного життя особи. Це означає, що навіть закриття провадження за нереабілітуючою підставою не може створювати ситуації, за якої особу фактично сприймають публічні органи та суспільство як таку, що вчинила правопорушення, без відповідного судового встановлення вини (Torbas, & Zavtur, 2023; Basysta et al., 2024).

Європейський суд з прав людини послідовно розглядає презумпцію невинуватості як таку, що має два аспекти: процесуальний (під час провадження) і позапроцесуальний (після його завершення). У справі *Allen v. the United Kingdom* (заява № 25424/09, рішення Великої палати від 12 липня 2013 року)³ Суд сформулював складову презумпції невинуватості, що забезпечує особі захист від поводження, що піддавало б сумніву її непричетності до правопорушення, після того як кримінальне переслідування завершено без обвинувального вироку (Kaplina, & Tumanians, 2021).

У справі *Sekanina v. Austria* (рішення від 25 серпня 1993 року, заява № 13126/87)⁴ Суд визнав порушення презумпції невинуватості в ситуації, коли національні суди, відмовляючи в компенсації виправданій особі, посилалися на залишкові підозри щодо її причетності до діяння. У справі *Minelli v. Switzerland* (рішення від 25 березня 1983 року, заява № 8660/79)⁵ Суд констатував, що навіть формулювання судового рішення про припинення провадження може порушувати п. 2 ст. 6 Конвенції⁶, якщо в ньому імпліцитно міститься оцінка винуватості особи. Аналізовані позиції ЄСПЛ засвідчують, що відмінність між тим, як було закрито кримінальне провадження (підстави закриття), може мати правове значення, але в будь-якому разі усі органи влади в подальших провадженнях повинні ставитися до особи як до невинуватої та обачливо формулювати свої рішення (Torbas, & Zavtur, 2023).

Важливе значення має також питання співвідношення презумпції невинуватості та

³ *Allen v. the United Kingdom* : judgment of the European Court of Human Rights of 12 July 2013, application No. 25424/09 [GC]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122859>

⁴ *Sekanina v. Austria* : judgment of the European Court of Human Rights of 25 August 1993, application No. 13126/87. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57842>

⁵ *Minelli v. Switzerland* : judgment of the European Court of Human Rights of 25 March 1983, application No. 8660/79. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57540>

⁶ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнар. док. від 4 листоп. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88.

² Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

права на реабілітацію. Хоча презумпція невинуватості є підґрунтям для реабілітації особи, автоматично право на реабілітацію в усіх випадках закриття провадження виникати не може. Реабілітацію слід розглядати як механізм відновлення порушених прав через неправомірні дії правоохоронних органів чи суду, а її застосування потребує розмежування фактичних і юридичних підстав для відшкодування шкоди (Torbas, & Zavtur, 2023). Це посилює потребу в нормативній регламентації, без якої досягнення такого розмежування видається вельми проблематичним.

Невизначеність правової природи окремих підстав закриття провадження виявляється у випадках, коли йдеться про закриття провадження у формі приватного обвинувачення. Відмова потерпілого від обвинувачення (п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України¹) не містить висновку про винуватість чи невинуватість обвинуваченого. Однак особа, щодо якої провадження закрито за цією підставою, фактично позбавлена як права на реабілітацію в порядку Закону «Про порядок відшкодування шкоди...», так і можливості домогтися судового підтвердження своєї невинуватості. Постає замкнене коло, провадження закривають без розгляду по суті, а доступ до механізмів захисту репутації обмежений (Drozdov, & Basysta, 2023).

Щодо альтернативних механізмів захисту, передбачених національним законодавством, слід зазначити, що особа потенційно може ініціювати кримінальне провадження проти потерпілого за фактом завідомо неправдивого повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України) або заявити цивільний позов про захист честі, гідності та ділової репутації відповідно до ст. 23, 297 ЦК України. Однак ці механізми мають істотні обмеження. Перший вимагає доказування умислу заявника, що в більшості ситуацій проблематично, а другий не дає змогу суду оцінити факти кримінального провадження. Брак прямого законодавчо закріпленого механізму реабілітації для всіх категорій осіб, щодо яких провадження закрито, утворює прогалину в системі забезпечення прав людини (Reminska, 2023).

Слід зазначити, що принцип правової визначеності не зводиться до суто технічної досконалості нормативного тексту. Натомість він охоплює змістову системність правового регулювання, узгодженість норм між собою, відсутність прогалин і колізій, передбачуваність правових наслідків для особи. У контексті інституту закриття кримінального провадження це означає,

що необхідним є забезпечення цілісної системи регулювання, у якій правова природа кожної підстави закриття була б нормативно визначена, пов'язані з нею наслідки чітко окреслені, а механізми захисту прав особи були б ефективними і доступними (Pohoretskyi, 2025; Nor, & Kaplina, 2022).

Висновки

Здійснене дослідження дає змогу сформулювати низку висновків щодо вимог принципу правової визначеності в застосуванні до підстав закриття кримінального провадження.

Принцип правової визначеності як складова верховенства права (ст. 8 КПК України) передбачає для інституту закриття провадження вимоги чіткості, передбачуваності, недвозначності та пропорційності правового регулювання, які стосуються як змісту окремих підстав, так і пов'язаних із ними правових наслідків.

Доктринальний поділ підстав закриття провадження на реабілітуючі та nereабілітуючі, попри його послідовне застосування в судовій практиці та галузевому законодавстві, не отримав чіткого нормативного закріплення в КПК України (ст. 284), що становить проблему та породжує стан правової невизначеності. Конституційний Суд України в Рішенні від 8 червня 2022 року № 3-р(II)/2022 констатував наявність такої прогалини.

Наслідки закриття провадження за реабілітуючими й nereабілітуючими підставами є істотно різними та визначаються опосередковано, зокрема через положення законів України «Про порядок відшкодування шкоди...», «Про Національну поліцію» та інших актів, які оперують категорією «nereабілітуючі підстави» без її нормативного визначення. Така конструкція суперечить вимозі передбачуваності закону.

Недиференційованість правових наслідків окремих підстав закриття провадження порушує вимогу пропорційності, що є складовою принципу правової визначеності. Особа, щодо якої провадження закрито за обставин, що не стосуються встановлення винуватості, не повинна зазнавати таких самих наслідків, як особа, щодо якої провадження закрито за підставами, що принаймні непрямо вказують на вчинення нею діяння.

Практика Європейського суду з прав людини, зокрема рішення у справах Allen v. the United Kingdom, Sekanina v. Austria та Minelli v. Switzerland, визначає позапроцесуальну складову презумпції невинуватості й обов'язок держави забезпечити, щоб у подальших правових процедурах органи публічної влади ставилися до особи, щодо якої кримінальне провадження було закрито, як до невинуватої. Ці стандарти релевантні для оцінки чинного нормативного регулювання.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення концептуальних засад з удосконалення ст. 284 КПК України з метою

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88.

закріплення в ній чіткої класифікації підстав закриття провадження за критерієм їх правових наслідків, а також формування єдиного нормативного механізму, який забезпечить особі ефективний захист у кримінальному провадженні та по його завершенню.

Подяки

Немає.

Фінансування

Дослідження не фінансувалося.

Конфлікт інтересів

Немає.

References

- [1] Basysta, I., Blahuta, R., Drozdov, O., Drozdova, O., & Khytra, A. (2024). Analysis of the admissibility of establishing the circumstances of intentional deprivation of life of the testator by the heir in a civil case through the lens of the presumption of innocence, the practice of the European Court of Human Rights, and the social consequences of such a court decision. *Social and Legal Studios*, 7(3), 137-147. DOI: 10.32518/sals3.2024.137
- [2] Drozdov, O., & Basysta, I. (2023). Examination of evidence at the initiative of the court of appeal in criminal proceedings. *Social and Legal Studios*, 6(1), 25-32. DOI: 10.32518/sals1.2023.25
- [3] Kaplina, O., & Fomin, S. (2020). Proportionality of interference with the right to peaceful enjoyment of property during the seizure of property in criminal proceedings in Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*, 4(8), 246-264. DOI: 10.33327/AJEE-18-3.4-a000038
- [4] Kaplina, O., & Tumanians, A. (2021). ECtHR decisions that influenced the criminal procedure of Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*, 1(9), 102-121. DOI: 10.33327/AJEE-18-4.1-a000048
- [5] Loskutov, T.O. (2023). Legal regulation of the principle of proportionality in criminal proceedings under martial law. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 1, 524-529. DOI: 10.24144/2788-6018.2023.01.91
- [6] Morenko, V.I. (2025). Closing criminal proceedings as the only possible legal procedural decision of the prosecutor (prosecution party) in the event of the expiration of the pre-trial investigation term. *Analytical and Comparative Law*, 2, 1033-1038. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.02.153
- [7] Murzanovska, A.V., Pozhar, V.H., & Shylin, D.V. (2022). Closing criminal proceedings in the context of observing the presumption of innocence and reasonable terms: some theoretical, methodological and praxeological aspects. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Jurisprudence"*, 56, 84-88. DOI: 10.32841/2307-1745.2022.56.18
- [8] Nor, V., & Kaplina, O. (2022). The role of doctrine in ensuring the evolutive dynamics of criminal procedural law. *Law of Ukraine*, 1, 105-130. DOI: 10.33498/louu-2022-01-105
- [9] Panchenko, N.V. (2023). Legal certainty: the relationship of criminal-legal and criminal procedural aspects. *Uzhhorod National University Herald. Series "Law"*, 80(2), 64-69. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.80.2.12
- [10] Pohoretskyi, M.A. (2021). The concept of criminal process and its scientific and practical significance. *Bulletin of Criminal Justice*, 1-2, 28-51. DOI: 10.17721/2413-5372.2021.1-2/28-51
- [11] Pohoretskyi, M.A. (2025). Rule of law in criminal procedural evidence: methodology and practice of application. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 32(3), 275-299. DOI: 10.31359/1993-0909-2025-32-3-275
- [12] Reminska, Yu. (2023). The jurisprudence of the European Court of Human Rights as an instrument to counter the rule of law backsliding national legal systems (Some doctrinal reflections). *Estudios De Deusto*, 71(2), 167-188. DOI: 10.18543/ed.2931
- [13] Toma, M.H. (2025). The Presumption of Innocence as a Constitutional Guarantee of a Fair Trial. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law"*, 91(4), 183-188. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.91.4.24
- [14] Torbas, O., Stoianov, M., & Zavtur, V. (2022). Termination of criminal proceedings in connection with the decriminalization of a criminal offense: analysis of the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the presumption of innocence. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 3, 262-268. DOI: 10.24144/2788-6018.2022.03.47
- [15] Torbas, O.O., & Zavtur, V.A. (2023). The right of a person to be presumed innocent until proved guilty according to law: international standards and experience of domestic lawmaking. *Legal Position*, 1(38), 178-183. DOI: 10.32782/2521-6473.2023-1.35

Список використаних джерел

- [1] Басиста І., Благута Р., Дроздов О., Дроздова О., Хитра А. Аналіз допустимості встановлення у цивільній справі обставин умисного позбавлення життя спадкодавця спадкоємцем крізь призму презумпції невинуватості, практики Європейського суду з прав людини та соціальні наслідки такого судового рішення. *Соціально-правові студії*. 2024. Т. 7. № 3. С. 137–147. DOI: 10.32518/sals3.2024.137
- [2] Дроздов О., Басиста І. Дослідження доказів за власною ініціативою суду апеляційної інстанції в кримінальному провадженні. *Соціально-правові студії*. 2023. Т. 6. № 1. С. 25–32. DOI: 10.32518/sals1.2023.25
- [3] Капліна О., Фомін С. Пропорційність втручання у право на мирне володіння майном при арешті майна у кримінальному провадженні в Україні. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2020. № 4 (8). С. 246–264. DOI: 10.33327/AJEE-18-3.4-a000038
- [4] Капліна О. В., Туманянц А. С. Рішення ЄСПЛ, що вплинули на кримінальний процес України. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. № 1 (9). С. 102–121. DOI: 10.33327/AJEE-18-4.1-a000048
- [5] Лоскутов Т. О. Правове регулювання принципу пропорційності у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 524–529. DOI: 10.24144/2788-6018.2023.01.91
- [6] Моренко В. І. Закриття кримінального провадження як єдине можливе законне процесуальне рішення прокурора (сторони обвинувачення) у випадку закінчення строку досудового розслідування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 1033–1038. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.02.153
- [7] Мурзановська А. В., Пожар В. Г., Шилін Д. В. Закриття кримінального провадження в контексті дотримання презумпції невинуватості та розумних строків: окремі теоретико-методологічні та праксеологічні аспекти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2022. № 56. С. 84–88. DOI: 10.32841/2307-1745.2022.56.18
- [8] Нор В., Капліна О. Роль доктрини в забезпеченні еволютивної динаміки кримінального процесуального права. *Право України*. 2022. № 1. С. 105–130. DOI: 10.33498/loiui-2022-01-105
- [9] Панченко Н. В. Правова визначеність: взаємозв'язок кримінально-правового та кримінального процесуального аспектів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Т. 2. № 80. С. 64–69. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.80.2.12
- [10] Погорецький М. А. Поняття кримінального процесу та його наукове і практичне значення. *Вісник кримінального судочинства*. 2021. № 1–2. С. 28–51. DOI: 10.17721/2413-5372.2021.1-2/28-51
- [11] Погорецький М. А. Верховенство права у кримінальному процесуальному доказуванні: методологія та практика застосування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. № 3. С. 275–299. DOI: 10.31359/1993-0909-2025-32-3-275
- [12] Ремінська Ю. Юриспруденція Європейського суду з прав людини як інструмент протидії регресу верховенства права в національних правових системах (деякі доктринальні роздуми). *Estudios De Deusto*. 2023. Т. 71. № 2. С. 167–188. DOI: 10.18543/ed.2931
- [13] Тома М. Г. Презумпція невинуватості як конституційна гарантія на справедливий суд. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 91. Ч. 4. С. 183–188. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.91.4.24
- [14] Торбас О. О., Стоянов М. М., Завтур В. А. Закриття кримінального провадження у зв'язку із декриміналізацією кримінального правопорушення: аналіз Рішення Конституційного Суду України у справі щодо презумпції невинуватості. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 262–268. DOI: 10.24144/2788-6018.2022.03.47
- [15] Торбас О. О., Завтур В. А. Право особи вважатися невинуватою доти, доки її вину не буде доведено в законному порядку: міжнародні стандарти та досвід вітчизняної нормотворчості. *Правова позиція*. 2023. № 1 (38). С. 178–183. DOI: 10.32782/2521-6473.2023-1.35

TARAN Olena

Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Criminal Procedure of the National Academy of Internal Affairs

03035, 1 Solomianska Sq., Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4752-9924>;

SVYRYDENKO Stanislav

PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminal Justice of the National Academy of Internal Affairs

03035, 1 Solomianska Sq., Kyiv, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0009-0001-9152-973X>

Legal Certainty as a Requirement for the Grounds for Closing Criminal Proceedings, Problems of Classification and Differentiation of Consequences

Abstract. The article examines the principle of legal certainty as a component of the rule of law in the context of regulatory regulation of the grounds for closing criminal proceedings, provided for in Article 284 of the Criminal Procedure Code of Ukraine. The doctrinal division of such grounds into rehabilitative and non-rehabilitative, which is used by judicial practice and legal doctrine, but has not received clear regulatory consolidation in criminal procedural legislation, is analyzed. It is substantiated that the absence of a legislatively defined classification in the presence of significantly different legal consequences for the person in respect of whom the proceedings are closed creates a state of legal uncertainty and complicates the implementation of procedural rights, in particular the right to rehabilitation, compensation for damage and protection of reputation. The requirements of the principle of legal certainty as part of the rule of law are disclosed, namely clarity, predictability, ambiguity and proportionality in application to the grounds for closing proceedings. Attention is paid to the issue of differentiation of legal consequences of closure on different grounds: possibility of compensation for damage, restrictions on access to public service and reputational consequences. Through the prism of the practice of the European Court of Human Rights in the cases of *Allen v. the United Kingdom*, *Sekanina v. Austria*, *Minelli v. Switzerland*, the requirements for national legal order to ensure an individual effective protection of his procedural rights after the completion of criminal prosecution are revealed, taking into account the extra-procedural component of the presumption of innocence guaranteed by paragraph 2 of Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Conclusions are formulated on the need to improve the regulatory regulation of the grounds for closure of criminal proceedings in the direction of a clear differentiation of their legal consequences, ensuring the proportionality of such consequences to the nature of the ground for closure, as well as guaranteeing an individual effective procedural remedies, which will meet the requirements of the principle of legal certainty as an element of the rule of law.

Keywords: legal certainty; rule of law; termination of criminal proceedings; rehabilitative and non-rehabilitative grounds; presumption of innocence; rehabilitation; ECtHR case-law.